

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544 ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามตอบกลับมาวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 8 จำนวน ร้อยละ ช่วง 95%CI ของตัวอย่างที่ได้รับแบบสอบถามคืนจำแนกตามระดับชั้น อบต.

ระดับชั้น อบต.	เป้าหมาย	แบบสอบถามตอบกลับ		
		จำนวน (ชุด)	ร้อยละ	ช่วง 95%CI
1	70	68	97.1	-
2	74	71	95.9	-
3	100	99	99.0	.4015<P<.5985
4	120	114	95.0	.4082<P<.5918
5	150	146	97.3	.4189<P<.5811
รวม	514	498	96.9	

จากตาราง 8 แบบสอบถามตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 96.9 โดยมีช่วงช่วง 95%CI ของ อบต. ชั้น 3, 4 และ ชั้น 5 ในระดับปานกลาง

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของปลัด อบต.ผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 9 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะของตัวแปร

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
-ชาย	406	81.5
-หญิง	92	18.5
รวม	498	100.0
2. อายุ		
≤ 29 ปี	51	10.2
30-39 ปี	306	61.4
40-49 ปี	138	27.7
≥ 50 ปี	3	0.6
รวม	498	100.0
(อายุสูงสุด 55 ปี ต่ำสุด 26 ปี เฉลี่ย 36.0 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.2)		
3. สถานภาพสมรส		
-โสด	142	28.5
-คู่	348	69.9
-ม้าย	7	1.4
-หย่า	1	0.2
รวม	498	100.0

ตาราง 9 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา		
-ปริญญาตรี	448	90.0
-ปริญญาโท	50	10.0
รวม	498	100.0
5. ระยะเวลาที่เป็นปลัด อบต.		
< 2 ปี	158	31.7
2-4 ปี	216	43.4
> 4 ปี	124	24.9
รวม	498	100.0
(เวลาสูงสุด 7.0 ปี ต่ำสุด 0.1 ปี เฉลี่ย 3.0 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.7)		
6. จำนวนหมู่บ้าน		
< 5	21	4.2
5 - 9	202	40.6
10-14	195	39.2
15-19	69	13.9
≥ 20	11	2.2
รวม	498	100.0
มากที่สุด 23 หมู่บ้าน น้อยสุด 1 หมู่บ้าน เฉลี่ย 10.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.2		

จากตาราง 9 พบว่าปลัด อบต. ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สมรสแล้ว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุเฉลี่ย 36 ปี ปฏิบัติงานในตำแหน่งปลัด อบต. มาแล้วเฉลี่ย 3 ปี และมีจำนวนหมู่บ้านเฉลี่ย 10.5 หมู่บ้าน

ตาราง 10 จำนวน อบต.ที่ศึกษา จำแนกรายภาค

ภาค	ระดับชั้นของ อบต.					รวม	
	1	2	3	4	5	จำนวน	ร้อยละ
เหนือ	5	4	23	28	31	91	18.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5	9	10	36	64	124	24.9
กลาง	49	45	53	40	30	217	43.6
ใต้	9	13	13	10	21	66	13.2
รวม	68	71	99	114	146	498	100.0

จากตาราง 10 พบว่า อบต.ที่ศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในภาคกลาง และจากการแจกแจงข้อมูลจะเห็นว่า แต่ละระดับชั้นจะมี อบต.จากภาคกลางมากกว่าภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้น อบต.ชั้น 5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อบต.ในพื้นที่ภาคกลางมีรายได้สูงกว่า อบต.จากภาคอื่นๆ

4.1.2 ข้อมูลที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การจัดการประปาหมู่บ้าน และการควบคุมโรคไข้เลือดออก มีสัดส่วนของข้อมูลที่ใกล้เคียงกันในทุกระดับชั้นของ อบต. ทั้งสภาพปัญหา ศักยภาพ และปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงนำเสนอในภาพรวม (ไม่แยกระดับชั้น อบต.) ส่วนการจัดการมูลฝอยซึ่งมีข้อมูลแตกต่างกันตามระดับชั้น จะวิเคราะห์ข้อมูลแยกระดับชั้นบางส่วน (ตาราง 24, 25 และ 26)

4.1.2.1 สภาพ ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 11 การร้องเรียนจากประชาชน หรือหน่วยงานอื่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เรื่องที่มีการร้องเรียน	ชั้น อบต.(n=498)					รวม (%)
	1=68 (%)	2=71 (%)	3=99 (%)	4=114 (%)	5=146 (%)	
1. ปัญหาการจัดเก็บมูลฝอย	67.6	72.5	51.5	36.8	27.4	45.8
2. ปัญหาการระบาดของไข้เลือดออก	36.8	36.6	39.4	36.8	27.4	34.5
3. ขาดแคลนน้ำใช้	38.2	32.4	35.4	36.8	29.5	33.9
4. ปัญหาจากสถานที่ทิ้งมูลฝอย รบกววน	35.3	35.2	39.4	33.3	24.0	32.3
5. ขาดแคลนน้ำดื่ม	23.5	25.4	32.3	33.3	29.5	29.5

จากตาราง 11 การร้องเรียนจากประชาชน หรือหน่วยงานอื่น พบว่า ปัญหาการจัดเก็บมูลฝอย ได้รับการร้องเรียนมากที่สุด ร้อยละ 45.8 รองลงมา คือ ปัญหาการระบาดของไข้เลือดออก ร้อยละ 34.5 ปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ ร้อยละ 33.9 ปัญหาการรบกวนจากสถานที่กำจัดมูลฝอย ร้อยละ 32.3 และปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม ร้อยละ 29.5 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาแยกระดับชั้น อบต. พบว่า อบต.ชั้น 2 มีการร้องเรียนมากที่สุด คือร้อยละ 72.5 รองลงมาคือ อบต.ชั้น 1 , 3 , 4 และชั้น 5 ร้อยละ 67.6 , 51.5 , 36.8 และ 27.4 ตามลำดับ ส่วนการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาอื่นมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทุกระดับชั้น อบต.

ตาราง 12 การจัดลำดับปัญหา ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหา	ไม่มีปัญหา (1)		เล็กน้อย (2)		ปานกลาง (3)		รุนแรง (4)		รวม	
	จำนวน	คะแนน	จำนวน	คะแนน	จำนวน	คะแนน	จำนวน	คะแนน	คะแนน	ที่
1.น้ำใช้ไม่สะอาด	105	105	212	424	166	498	15	60	1,087	5
2.น้ำใช้ไม่เพียงพอ	101	101	208	416	167	501	22	88	1,106	4
3.การจัดการมูลฝอย	92	92	192	384	147	441	67	268	1,185	(1)
4.ความร่วมมือ ปชช.(ข้อ 3)	112	112	185	370	170	510	31	124	1,116	(2)
5.การระบายน้ำเสียคอก	90	90	248	496	118	354	42	168	1,108	(3)
6.การควบคุมไข่เลือดคอก	110	110	242	484	134	402	12	48	1,044	6
7.ความร่วมมือ ปชช.(ข้อ 6)	191	191	189	378	110	330	8	32	931	7

จากตาราง 12 ระดับปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในเขต อบต. 3 ลำดับแรกพบว่า ปัญหาการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาที่รุนแรงมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการมูลฝอย และปัญหาการระบายของไข่เลือดคอก ตามลำดับ

4.1.2.2 บทบาท ศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 13 การแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

การแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
-ไม่มี	365	73.3
-มี	133	26.7
รวม	496	100.0

จากตาราง 13 พบว่า อบต. ส่วนใหญ่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 14 พนักงานส่วนตำบลในส่วนสาธารณสุขของ อบต. ชั้น 1

การแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
1. การแต่งตั้งหัวหน้าส่วนสาธารณสุข		
-ไม่มีการแต่งตั้ง	22	32.4
-มีการแต่งตั้ง	46	67.6
รวม	68	100.0
2. หัวหน้าส่วนสาธารณสุขที่มีการแต่งตั้ง		
-ผู้อื่นรักษาการแทน	32	69.6
-แต่งตั้งตรงตามตำแหน่ง	14	30.4
รวม	46	100.0
3. นักบริหารงานสาธารณสุข ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	54	79.4
-มี	14	20.6
รวม	68	100.0
4. นักวิชาการสุขาภิบาล ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	59	86.8
-มี	9	13.2
รวม	68	100.0
5. พยาบาลวิชาชีพ ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	60	88.2
-มี	8	11.8
รวม	68	100.0

ตาราง 14 (ต่อ)

การแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
6. เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	65	95.6
-มี	3	4.4
รวม	68	100.0

จากตาราง 14 พบว่า อบต.ชั้น 1 มีการแต่งตั้งหัวหน้าส่วนสาธารณสุขก่อนข้างน้อยคือ ประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น และ 2 ใน 3 ของการแต่งตั้งพบว่าแต่งตั้งไม่ตรงตามตำแหน่ง นอกจากนี้ใน จำนวน 68 แห่งที่เป็น อบต. ชั้น 1 มีนักบริหารงานสาธารณสุข 14 แห่ง นักวิชาการสุขาภิบาล 9 แห่ง พยาบาลวิชาชีพ 8 แห่ง และเจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน 3 แห่งเท่านั้น ส่วน อบต. ชั้น 2, 3, 4 และ 5 ปัจจุบันไม่มีโครงสร้างของส่วนสาธารณสุขใน อบต.

ตาราง 15 แผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 ของ อบต.จำแนกตามลักษณะตัวแปร

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชาคมตำบล กับการจัดทำแผนฯ		
-ไม่มีส่วนร่วม	12	2.4
-มีส่วนร่วม	486	97.6
รวม	498	100.0
2. การประสานกับ สถานีอนามัย เพื่อร่วมจัดทำแผนฯ		
-ไม่ได้ประสาน	47	9.4
-มีการประสาน	451	90.6
รวม	498	100.0

ตาราง 15 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
3. จนท.สาธารณสุข กับการจัดทำแผน		
-ไม่ได้ร่วมจัดทำแผน	60	13.3
-เข้าร่วมจัดทำแผน	391	86.7
รวม	451	100.0
4. แผนงาน หรือ โครงการด้าน การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม		
-ไม่มี	10	2.0
-มี	488	98.0
รวม	498	100.0
5. โครงการด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่มี (n=488)		
-การควบคุมไข้เลือดออก	448	91.8
-การพัฒนาแหล่งน้ำ	402	82.4
-การจัดการมูลฝอย	371	76.0
รวม	488	

จากตาราง 15 พบว่าการจัดทำแผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 ส่วนใหญ่ประชาชนตำบลมี ส่วนร่วมในการจัดทำ นอกจากนี้ยังมีการประสานงานให้สถานีอนามัยเข้าร่วมจัดทำแผน ร้อยละ 90.6 ทำให้มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าร่วมจัดทำ ร้อยละ 86.7 และมีโครงการด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 98.0 ของจำนวน อบต.ที่ศึกษา โดยมีโครงการควบคุมโรคไข้เลือดออกมากที่สุด คือร้อยละ 91.8 รองลงมาคือ การจัดหาหน้าสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค ร้อยละ 82.4 และการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 76.0

ตาราง 16 แผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี (2545-2549)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชาคมตำบลมีส่วนร่วมในการจัดทำ หรือ ไม่		
-ไม่มีส่วนร่วม	17	3.4
-มีส่วนร่วม	481	96.6
รวม	498	100.0
2. มีการประสานงานกับสถานีอนามัย เพื่อร่วมจัดทำแผน หรือ ไม่		
-ไม่ได้ประสาน	45	9.0
-มีการประสาน	453	91.0
รวม	498	100.0
3. จนท.สาธารณสุข ร่วมจัดทำแผน หรือ ไม่		
-ไม่ได้ร่วมจัดทำแผน	59	13.0
-เข้าร่วมจัดทำแผน	394	87.0
รวม	498	100.0
4. มีแผนงาน หรือ โครงการด้าน การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม หรือ ไม่		
-ไม่มี	13	2.6
-มี	485	97.4
รวม	498	100.0
5. โครงการด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่มี		
-การควบคุมโรคไข้เลือดออก	454	93.6
-การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	448	92.4
-การจัดการมูลฝอย	424	87.4
รวม	485	

จากตาราง 16 การจัดทำแผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี (2545-2549) พบว่า ร้อยละ 96.6 ของ อบต. ประชาคมตำบลมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โดยร้อยละ 91.0 ของ อบต. มีการประสานให้สถานีอนามัย เข้าร่วม และร้อยละ 87.0 ของ อบต. มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าร่วมจัดทำแผน นอกจากนี้ยังพบว่า อบต. ร้อยละ 97.4 มีแผนงาน หรือ โครงการด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยโครงการควบคุมโรคไข้เลือดออก โครงการจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค และโครงการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 93.6, 92.4 และ 87.4 ตามลำดับ

ตาราง 17 เปรียบเทียบระดับรายได้ของ อบต. ปีงบประมาณ 2544 กับเกณฑ์การแบ่งชั้น อบต.

ชั้น	รายได้ประจำปีงบประมาณ 2544 (หน่วย : ล้านบาท)					รวม
	มากกว่า 20	12-20	6-12	3-6	น้อยกว่า 3	
1	20*	21	21	2	4	68
2	7	12*	42	9	1	71
3	7	5	34*	44	9	99
4	0	0	6	72*	36	114
5	0	0	0	18	128*	146
รวม	34	38	103	145	178	498

จากตาราง 17 พบว่า ปัจจุบัน อบต. ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ตามเกณฑ์การแบ่งระดับชั้นเดิมที่เริ่มมีการตั้ง อบต. เช่น อบต. ชั้น 1 จำนวน 68 แห่ง มีเพียง 20 แห่งเท่านั้น ที่รายได้ถึงเกณฑ์

ตาราง 18 การจัดสรรงบประมาณ ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในปีงบประมาณ 2544

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดสรร งบประมาณของ อบต.		
-ไม่จัดสรร	46	9.2
-จัดสรร	452	90.8
รวม	498	100.0
2. ร้อยละของงบประมาณ ที่ อบต. จัดสรร		
≤ 10	352	77.9
11-20	77	17.0
21-30	15	3.3
31-40	5	1.1
> 40	3	0.7
รวม	452	100.0
4. อบต. ได้รับงบประมาณ ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม จากหน่วยงาน		
1. กรมอนามัย	78	52.0
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	41	27.3
3. กระทรวงวิทย์ฯ	27	18.0
4. กรมโยธาธิการ	3	2.0
5. อบจ.	1	0.7
รวม	150	100.0

จากตาราง 18 การจัดสรรงบประมาณด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ 2544 พบว่า อบต. ร้อยละ 90.8 มีการจัดสรร โดยจำนวนงบประมาณที่จัดสรรส่วนใหญ่ไม่เกิน ร้อยละ 10 ของงบประมาณที่จ่ายทั้งหมด ส่วนงบประมาณที่สนับสนุนจากหน่วยงานอื่นพบว่า ร้อยละ 52.0 เป็นงบ

ประมาณจากกรมอนามัย รองลงมา คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร้อยละ 27.3 กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ร้อยละ 18.1 กรมโยธาธิการ ร้อยละ 2.0 และ อบจ. ร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

ตาราง 19 การออกข้อบังคับตำบล ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การออกข้อบังคับตำบล		
-ไม่มี	191	38.4
-มีการดำเนินการ	307	61.6
รวม	498	100.0
2. เหตุผลที่ อบต. ไม่ออกข้อบังคับตำบล		
-ยังไม่มีเวลาจำเป็น	59	30.9
-กำลังดำเนินการ	19	9.9
-สภาไม่เห็นชอบ	6	3.1
-ขาดความรู้และบุคลากร	60	31.4
-ขาดความพร้อมในการควบคุม	47	24.6
รวม	191	100.0

จากตาราง 19 พบว่าร้อยละ 61.6 ของ อบต. มีการออกข้อบังคับตำบลแล้ว และมี อบต. ร้อยละ 59.1 ที่มีปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและยังไม่สามารถออกข้อบังคับตำบลได้ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และบุคลากร รองลงมาคือ ไม่มีความพร้อมที่จะควบคุมให้เป็นไปตามข้อบังคับ และมีเพียงจำนวนน้อยที่สภาไม่ให้ความเห็นชอบ

ตาราง 20 จำนวน ร้อยละ ของข้อบังคับตำบลที่ออกโดย อบต.

ข้อบังคับเรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
1. การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย	146	47.9
2. กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	113	37.6
3. สถานที่จำหน่ายอาหารและสะสมอาหาร	11	3.6
4. ตลาด	9	3.0
5. การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์	5	1.6
6. การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ	4	1.3
7. ควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย	4	1.3
8. ควบคุมการจำหน่ายอาหาร	3	1.0
9.การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง	2	0.7
10. การควบคุมอาหาร น้ำ น้ำแข็ง	2	0.7
11. เหตุรำคาญ	2	0.7
12. การใช้น้ำประปา	1	0.3
13. การรักษาความสะอาดของแม่น้ำ ลำคลอง	1	0.3
1.4 การค้าที่นารังเกียจ	1	0.3
1.5 รถคูคสิ่งปฏิกูล	1	0.3
รวม	305	100.0

จากตาราง 20 ในจำนวนของ อบต.ที่มีการออกข้อบังคับ พบว่า ส่วนใหญ่จะมีข้อบังคับว่าด้วยการกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย รองลงมาคือ กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และสถานที่จำหน่ายอาหารและสะสมอาหาร นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายด้วย

ตาราง 21 การพัฒนาพนักงานส่วนตำบล ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. อบต. ที่มีคู่มือปฏิบัติงานอนามัยสิ่งแวดล้อม		
- ไม่มี	294	59.0
- มี	204	41.0
รวม	498	100.0
2. อบต. ได้รับคู่มือปฏิบัติงานอนามัยสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงาน (ตอบ ได้มากกว่า 1)		
1. หน่วยงานกระทรวงสาธารณสุข	156	67.8
2. หน่วยงานกระทรวงวิทยาศาสตร์	36	15.7
3. หน่วยงานอื่นๆ	38	16.5
รวม	230	100.0
3. การอบรม หรือประชุม		
- ไม่เคยอบรม หรือประชุม	129	25.9
- มีการอบรม หรือประชุม	369	74.1
รวม	498	100.0
4. เรื่องที่ อบต. ได้รับการอบรม หรือประชุม		
1. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	311	73.0
2. ก.ม. สวล. และ พ.ร.บ. การสาธารณสุข	58	13.6
3. การควบคุมโรคติดต่อ	52	12.2
4. การจัดการประปาหมู่บ้าน	5	1.2
รวม	426	100.0

ตาราง 21 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
5. ปลัด หรือพนักงานส่วนตำบล เคยรับการอบรม หรือประชุม โดยหน่วยงาน		
1. หน่วยงานกระทรวงสาธารณสุข	279	66.4
2. หน่วยงานกระทรวงมหาดไทย	42	10.0
3. หน่วยงานกระทรวงวิทย์ฯ	35	8.3
4. มหาวิทยาลัย...	31	7.4
5. บริษัท มูลนิธิ หอการค้า	19	4.5
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	14	3.3
รวม	420	100.0

จากตาราง 21 พบว่า อบต. มีคู่มือปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 41.0 โดย อบต. ได้รับจากหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 67.8 รองลงมาคือ หน่วยงานของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ร้อยละ 15.7 และจากหน่วยงานอื่นๆ อีกร้อยละ 16.5 นอกจากนี้ อบต. ร้อยละ 74.1 เคยส่งพนักงานส่วนตำบลเข้ารับการอบรม หรือประชุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 73.0 รองลงมาเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม และ พ.ร.บ. การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ร้อยละ 13.6 การควบคุมโรคติดต่อ ร้อยละ 12.2 และเกี่ยวกับการจัดการประปาหมู่บ้าน ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ ส่วนหน่วยงานที่จัดอบรม พบว่า เป็นหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 66.4 รองลงมา เป็นหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย, กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ, มหาวิทยาลัย, องค์กรอื่น ๆ (บริษัท มูลนิธิ หอการค้า) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 10.0, 8.3, 7.4, 4.5 และ 3.3 ตามลำดับ

ตาราง 22 การจัดการมูลฝอยของ อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การบริการจัดเก็บ		
-ไม่จัดเก็บ	316	63.5
-อบต. จัดเก็บเอง	182	36.5
รวม	498	100.0
2. การจัดการ และศักยภาพการจัดการมูลฝอยของ อบต. (n=182)		
-มีการเก็บค่าบริการรายเดือน	178	97.8
-มีที่รองรับขยะวางตามจุดต่าง ๆ	180	98.9
-สถานที่กำจัดเป็นของ อบต.	70	38.5
-กำจัดร่วมกับเทศบาล, อบต.อื่น	119	65.4

จากตาราง 22 พบว่า ไม่มีการจัดเก็บมูลฝอย ร้อยละ 63.5 ของ อบต. การบริการจัดเก็บมูลฝอยจะคิดค่าบริการและมีที่รองรับมูลฝอยวางตามจุดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า อบต.ส่วนใหญ่ นำมูลฝอยไปกำจัดร่วมกับเทศบาลและ อบต.อื่น โดยมีเพียง ร้อยละ 38.5 เท่านั้นที่มีสถานที่กำจัดเป็นของ อบต.

ตาราง 23 จำนวนรถเก็บขนมูลฝอย

จำนวนรถ	จำนวน อบต.	ร้อยละ
0	1	0.5
1	98	53.8
2	51	28.0
3	16	8.8
4	11	6.0
5	3	1.6
6	2	1.1
รวม	182	100.0

(จำนวนเฉลี่ย 1.8 คัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.0 จำนวนมากที่สุด 6 คัน และไม่มีรถ 2 แห่ง)

จากตาราง 23 อบต.ที่ดำเนินการจัดเก็บมูลฝอย ร้อยละ 53.8 มีรถเก็บขนมูลฝอยเพียง 1 คัน และ อบต. ที่มีรถเก็บขนมูลฝอยมากที่สุด คือ 6 คัน ซึ่งมีเพียง 2 แห่งเท่านั้น นอกจากนี้มี อบต. อีก 1 แห่ง ไม่มีรถเก็บขนมูลฝอยต้องใช้วิธีจ้างเหมาเอกชน

ตาราง 24 ศักยภาพการจัดการมูลฝอยของ อบต.สรุปจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ตัวแปร	ระดับชั้นของ อบต.(n=498)					รวม
	1	2	3	4	5	
-จำนวน อบต.ที่มีการจัดเก็บมูลฝอย (แห่ง)	54	45	45	20	18	182
-จำนวนรถเก็บขนมูลฝอย (คัน)	140	76	62	23	18	319
-สถานที่กำจัดรวมกับเทศบาล หรือ อบต.อื่น (อบต.)	31	30	27	12	9	109

จากตาราง 24 มี อบต.จัดเก็บร้อยละ 36.5 ของ อบต.ที่ศึกษา โดย อบต.ชั้น 1 มีจำนวนรถเก็บขนมูลฝอยเฉลี่ย 2.6 คัน ชั้น 2-5 มีจำนวนรถเฉลี่ย 1.7 , 1.4 , 1.2 , และ 1 คัน ตามลำดับ และ อบต.ส่วนใหญ่ใช้สถานที่กำจัดมูลฝอยรวมกับเทศบาล หรือ อบต.อื่น ร้อยละ 59.9

การจัดการมูลฝอยของ อบต.ขึ้นอยู่กับปริมาณมูลฝอย ความต้องการของชุมชน และความสามารถของ อบต.ในการดำเนินการ ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถประมาณการศักยภาพการจัดเก็บมูลฝอยทั่วประเทศได้ดังตาราง 25 (คำนวณจากตาราง 24)

ตาราง 25 ประมาณการศักยภาพการจัดเก็บมูลฝอยของ อบต.ทั่วประเทศ

ตัวแปร	ระดับชั้นของ อบต.					รวม
	1	2	3	4	5	
-จำนวน อบต.ทั่วประเทศ (แห่ง)	74	78	205	843	5,545	6,745
-จำนวน อบต.ที่คาดว่าจะมีการจัดเก็บมูลฝอย	59	49	93	148	684	1,033
-จำนวนรถเก็บขนมูลฝอยของ อบต.ทั้งหมดที่ประมาณได้	153	83	128	170	684	1,218
-จำนวนรถเก็บมูลฝอยเฉลี่ยแต่ละ อบต.แยกรายชั้น (คัน)	2.6	1.7	1.4	1.2	1.0	1.2

จากตาราง 25 อบต.ที่บริการเก็บขนมูลฝอยมีจำนวนรถสำหรับการเก็บขนเฉลี่ยเพียง 1.2 คัน/อบต. จึงไม่สามารถที่จะเก็บมูลฝอยได้หมดในแต่ละวัน ทำให้มีปัญหามูลฝอยตกค้างตั้งแต่ 1 วัน ถึง 1 สัปดาห์

ตาราง 26 ร้อยละ ของการจัดการมูลฝอยในเขต อบต. จำแนกตามระดับชั้น

การจัดการมูลฝอยในเขต อบต.	ร้อยละ				
	1 (n=68)	2 (n=71)	3 (n=99)	4 (n=114)	5 (n=146)
-อบต.ที่ชาวบ้านกำจัดกันเอง	20.6	36.6	54.5	82.5	87.7
-อบต.บริการจัดเก็บ และกำจัด	79.4	63.4	45.5	17.5	12.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

จากตาราง 26 อบต.ที่มีสัดส่วนการบริการจัดเก็บมูลฝอยสูง คือ อบต.ชั้น 1 และชั้น 2 ซึ่งเป็น อบต.ที่มีรายได้สูง สังคมมีสภาพความเป็นเมืองสูงกว่า ทำให้มีปัญหามูลฝอยรุนแรงกว่า อบต.ชั้น 4 และชั้น 5 โดยพบว่า อบต.ชั้น 1 มีบริการจัดเก็บมูลฝอยสูงถึง ร้อยละ 79.4 และ อบต.ชั้น 2 มีบริการการจัดเก็บมูลฝอย ร้อยละ 63.4 ส่วน อบต.ชั้น 3, 4 และ 5 มีบริการจัดเก็บ ร้อยละ 45.5, 17.5 และ 12.3 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม อบต.หนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทดลองรณรงค์ให้ชาวบ้านร่วมกันคัดแยกมูลฝอยโดยแยกเป็นขยะอันตราย ขยะรีไซเคิล และขยะเปียก แล้ว อบต.จะจัดเก็บให้ฟรีในช่วงแรกโดยมีการชั่งน้ำหนักเพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปออกเป็นข้อบังคับตำบลกำหนดปริมาณมูลฝอยที่จะจัดเก็บโดยไม่คิดมูลค่า บ้านใดเกินปริมาณที่กำหนดจะเก็บแพงขึ้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการรณรงค์ให้ชาวบ้านลดปริมาณการผลิตมูลฝอยและส่งเสริมการนำกลับไปใช้ใหม่ ขยะรีไซเคิลจะมีเอกชนมารับซื้อแล้วนำรายได้กลับคืนชาวบ้านเป็นการตอบแทนที่ช่วยกันแยกขยะ ส่วนขยะเปียก อบต.จะนำไปผลิตเป็นปุ๋ยชีวภาพซึ่ง อบต.ได้งบประมาณสมทบสร้างโรงปุ๋ยจากกรมการปกครอง นำปุ๋ยไปแจกอาหารกับ อบต.คูแฝดในชนบท ส่วนขยะอันตรายและขยะที่ต้องกำจัดก็ส่งต่อให้เอกชนนำไปกำจัด ซึ่ง อบต.ข้างเคียงก็กำลังจับตามองอยู่ว่าจะได้ผลอย่างไร จะขยายแนวคิดนี้แล้วปรับปรุงมาใช้ในพื้นที่ของตนอย่างไร

ผู้วิจัยเสนอว่า ขยะรีไซเคิลบางชนิดอาจนำมาให้กลุ่มแม่บ้านในตำบลประดิษฐ์เป็นสินค้าเป็นการเพิ่มมูลค่าของขยะให้สูงขึ้นได้

ตาราง 27 การจัดการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การบริการน้ำสะอาดโดย อบต.		
-ไม่มีบริการ	277	55.6
-อบต. ดำเนินการเอง	221	44.4
รวม	498	100.0
2. การจัดการ และศักยภาพการจัดการน้ำสะอาดของ อบต. (n=221)		
-บริการโดยระบบประปาหมู่บ้าน	199	90.0
-มีการเก็บค่าบริการรายเดือน	137	62.0
-สนับสนุนกลุ่มผู้ใช้น้ำ	118	53.4
-โดยวิธีอื่น...	28	12.7

จากตาราง 27 พบว่า อบต.มีการดำเนินกิจกรรมบริการน้ำสะอาด ร้อยละ 44.4 และยังพบว่า ในส่วนของ อบต.ที่มีการบริการน้ำสะอาด เกือบทั้งหมดจะบริการ โดยระบบประปาหมู่บ้าน

ตาราง 28 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออก		
-ไม่มี	39	7.8
-มีการดำเนินการ	459	92.2
รวม	498	100.0
2. ศักยภาพการควบคุมโรคไข้เลือดออก (n=459)		
-มีการพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย	409	89.1
-อบต. มีทรายอะเบท	338	73.6
-อบต. มีเครื่องพ่นหมอกควัน	336	73.2
-จัดทำป้ายรณรงค์ประชาสัมพันธ์	333	72.5
-จัดกิจกรรมรณรงค์	316	68.8
-อุทหรณ์จัดประชุม/อบรมให้ความรู้	283	61.7
-แจกจ่ายแผ่นพับ/เอกสาร	212	46.2

จากตาราง 28 พบว่า อบต.ส่วนใหญ่มีการดำเนินการควบคุมโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 92.2 โดย อบต.จะให้ความสำคัญในทุกกิจกรรม

4.1.2.3 ปัญหา อุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 29 การจัดการมูลฝอย ของ อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ อบต. ไม่มีบริการจัดเก็บ		
-ยังไม่มีปัญหา	162	51.3
-บริการ โดยหน่วยงานอื่น	51	16.1
-กำลังดำเนินการ	9	2.8
-งบประมาณ ไม่เพียงพอ	59	18.7
-ไม่มีสถานที่กำจัด	35	11.1
รวม	316	100.0

จากตาราง 29 พบว่า อบต. มีปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถบริการจัดเก็บมูลฝอย มีร้อยละ 29.8 โดยให้เหตุผลว่า งบประมาณ ไม่เพียงพอ และ ไม่มีสถานที่กำจัด

ตาราง 30 การจัดการประปาหมู่บ้าน

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ อบต. ไม่บริการ		
-บริการ โดยหน่วยงานอื่น	104	37.5
-ยังไม่มีปัญหา	76	27.4
-มีระบบประปาหมู่บ้าน	74	26.7
-งบประมาณ ไม่เพียงพอ	19	6.9
-ไม่มีแหล่งน้ำ	4	1.4
รวม	277	100.0

จากตาราง 30 พบว่า อบต.มีปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถให้บริการจัดหาน้ำสะอาดนั้น มีปัญหาเพียงร้อยละ 8.3 เท่านั้น โดยให้เหตุผลว่า งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดแหล่งน้ำ

ตาราง 31 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ อบต.ไม่ดำเนินการ		
-ไม่มีปัญหา	16	41.0
-ขาดความรู้และบุคลากร	19	48.7
-งบประมาณไม่เพียงพอ	4	10.3
รวม	39	100.0

จากตาราง 31 พบว่า อบต.มีปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถดำเนินการควบคุมโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 59.0 โดยให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และบุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอ

สรุปปัญหา อุปสรรค จากข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า สัดส่วนของปัญหาประปาหมู่บ้าน และโรคไข้เลือดออกมีน้อย ฉะนั้นจึงจะเน้นการกำจัดมูลฝอยมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบกับระบบประปาหมู่บ้าน ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่สลับซับซ้อนมาก ส่วนการควบคุมโรคไข้เลือดออก ก็ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ และอยู่ในขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจระหว่างกรมควบคุมโรคติดต่อกับท้องถิ่นที่ยังคงต้องตีความกันอยู่ (รายงานการประชุมคณะทำงานดำเนินการถ่ายโอนงานควบคุมแมลงนำโรคให้ท้องถิ่น ครั้งที่ 1/2545)

ตาราง 32 ความต้องการอบรมความรู้เพิ่มเติมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 3 ลำดับแรก

เรื่องที่ต้องการอบรม	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม	273	54.8	223	51.0	215	53.8
2. กฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับ อบต. และ พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535	98	19.7	91	20.8	61	15.3
3. การควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น	67	13.5	71	16.2	72	18.0
4. การจัดการบริหารระบบประปา	57	11.4	45	10.3	43	10.8
5. อื่น ๆ	3	0.6	7	1.6	9	2.3
รวม	498	100.0	437	100.0	400	100.0

จากตาราง 32 พบว่าความต้องการรับการอบรม อบต.ส่วนใหญ่ ต้องการอบรมเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 54.8 รองลงมา คือ ความรู้ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับ อบต. และ พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535 การควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น การจัดการบริหารระบบประปา และเรื่องอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 19.7, 13.5, 11.4, และ 0.6 ตามลำดับ

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ตั้งแต่ 15 สิงหาคม - 9 กันยายน 2544

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะออกเก็บข้อมูลโดยการสอบถามประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 ตำบลและดูสภาพปัญหาทั่วไปในพื้นที่ที่สามารถสังเกตได้ พร้อมทั้งถ่ายภาพ เพื่อเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. ว่ารับทราบปัญหาเหล่านั้นหรือไม่ อบต. มีบทบาทอย่างไรบ้างในการแก้ปัญหาเหล่านั้น อบต. มีแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร มีอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ตาราง 33 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของประธานหรือกรรมการบริหาร อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งทางการเมือง		
-ประธานกรรมการบริหาร	17	85.0
-กรรมการบริหาร	3	15.0
รวม	20	100.0
2. เพศ		
-ชาย	20	100.0
-หญิง	0	0.0
รวม	20	100.0
3. อายุ (ปี)		
-ค่าเฉลี่ย	45.2	
-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.9	
-อายุมากที่สุด	70	
-อายุน้อยที่สุด	34	

ตาราง 33 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
4. สถานภาพ		
- โสด	0	0.0
- สมรส	20	100.0
รวม	20	100.0
5. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษาตอนต้น	1	5.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	9	45.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	30.0
- ปริญญาตรี	4	20.0
รวม	20	100.0
6. ศาสนาพุทธ 100 %		
7. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (เดือน)		
- ค่าเฉลี่ย	16.9	
- ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.1	
- นานที่สุด	27	
- น้อยที่สุด	1	

จากตาราง 33 พบว่าส่วนใหญ่เป็นประธานกรรมการบริหาร อบต. ทั้งหมดเป็นเพศชาย สมรสแล้ว และนับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ย 45.2 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ประถมศึกษาตอนต้น และปริญญาตรี ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 17.0 เดือน

ตาราง 34 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของปลัด หรือรองปลัด อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
-ปลัด อบต	17	85.0
-รองปลัด อบต.	3	15.0
รวม	20	100.0
2. เพศ		
-ชาย	18	90.0
-หญิง	2	10.0
รวม	20	100.0
3. อายุ (ปี)		
-ค่าเฉลี่ย	35.4	
-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.2	
-อายุมากที่สุด	4	
-อายุน้อยที่สุด	28	
4. สถานภาพ		
-โสด	11	55.0
-สมรส	9	45.0
รวม	20	100.0

ตาราง 34 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
5. ระดับการศึกษา		
-ปริญญาตรี	19	95.0
-ปริญญาโท	1	5.0
รวม	20	100.0
6. ศาสนาพุทธ 100 %		
7. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (ปี)		
-ค่าเฉลี่ย	4.7	
-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.6	
-นานที่สุด	7	
-น้อยที่สุด	1	

จากตาราง 34 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 คน พบว่าส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งปลัด อบต. ร้อยละ 85 เพศชาย ร้อยละ 90 โดยมีอายุเฉลี่ย 35.4 ปี และร้อยละ 55 ไล่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท 1 คน มีประสบการณ์ในตำแหน่งปลัดหรือรองปลัด อบต. มาแล้วเป็นเวลาเฉลี่ย 4.7 ปี

4.2.1 การจัดการมูลฝอย

4.2.1.1 ศักยภาพการจัดการมูลฝอย

อบต. บางเริ่มมีประชาชนเข้ามาร่วมจัดการ และนำมูลฝอยไปกำจัดที่บ่อบำบัดมูลฝอยรวมที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล บางแห่งนำหลักการ 1P 3Rs มาใช้ และบางแห่งก็มีการเข้มงวดโดยบังคับใช้กฎหมายกับผู้ทิ้งมูลฝอย มีข้อมูลการสัมภาษณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

ปลัด อบต.ท่าศาลา “เราได้ทำกล่องแยกขยะเพื่อจะได้แยกว่าส่วนนี้นำไปรีไซเคิล ส่วนนี้นำไปทิ้งจริงๆ แต่ยังไม่เต็มที่ ส่วนที่รีไซเคิลก็ให้เป็นสวัสดิการพนักงานเก็บขยะ”

ประชาชนตำบลท่าศาลา “ก่อนที่ อบต.จะจัดเก็บขยะจ้างเอกชนซึ่งเขาทิ้งไม่เป็นที่เลยเลิกไปขณะนี้ อบต.เก็บเองมีถังขยะมาวางเป็นจุดๆ มาเก็บ 3 ครั้ง/สัปดาห์ บางจุดมีถังสำหรับแยกขยะด้วย ตอนนี้นับถนนสะอาดกว่าเมื่อก่อนมาก อยากให้ อบต.พัฒนาต่อไป”

ประธาน อบต.หนองป่าครั่ง “ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่เราไม่สามารถจัดการเองได้ถ้าไม่เปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนก่อน เราจึงรณรงค์ในเรื่องการแยกขยะ เราไม่มีถังขยะวางแต่ให้ประชาชนแยกใส่ถุงแขวนไว้หน้าบ้าน บ้านไหนแยกเราเก็บให้ฟรี บ้านไหนไม่แยกเราไม่เก็บให้ และก่อนเก็บเราจะชั่งน้ำหนักก่อนเพื่อนำไปหาค่าเฉลี่ยว่าแต่ละบ้านควรมีขยะเท่าไรต่อวัน ต่อไปถ้าบ้านไหนมีขยะเกินค่าเฉลี่ยที่ได้เราจะเก็บเงินและเก็บแพงด้วย การคัดแยกก็จะแยกเป็นขยะรีไซเคิลซึ่งเอกชนจะมารับซื้อ รายได้ตรงนี้ก็จะตอบแทนกลับให้ประชาชนที่แยกขยะ ขยะเปียกเราจะนำไปทำปุ๋ยชีวภาพตอนนี้โรงปุ๋ยเราก็เกิดแล้วและเราได้หา อบต.อุปโภคในชนบทเพื่อนำปุ๋ยไปแลกกับอาหารพวกผัก ส่วนขยะอันตรายเราก็จะส่งให้เอกชนนำไปกำจัดต่อ ตอนนี้มีประชาชนเข้าร่วมมากกว่าครึ่งแล้ว สุดท้ายจะนำไปสู่การออกข้อบังคับตำบลว่าทุกบ้านต้องแยกขยะ”

ปลัด อบต.แม่แฝกใหม่ “มีผู้ลักลอบนำขยะมาทิ้งในพื้นที่ซึ่งเป็นเขตป่าสงวน เราเจอหลายครั้งแล้ว เคยแจ้งความและนำตำรวจไปจับ แล้วให้เขาขนกลับไปแล้วทำบันทึกตกลงไว้ว่าถ้านำมาทิ้งอีกจะถูกดำเนินการอย่างเฉียบขาดก็หยุดไปพักหนึ่ง”

รองปลัด อบต.คองหงส์ “เราสามารถเก็บมูลฝอยได้ 20 ตันต่อวัน โดยนำไปกำจัดที่บ่อบำบัดมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านพรุและพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งมีระบบบำบัดที่ถูกหลักสุขาภิบาล จัดสร้างโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ”....“ในเร็ววันนี้หมู่บ้านคลองหะ โดยคณะกรรมการหมู่บ้านขอเข้ามาบริหารจัดการมูลฝอยในหมู่บ้านเอง โดย อบต.จัดงบประมาณอุดหนุนให้หมู่บ้านจัดเก็บเองแล้วนำไปทิ้งที่บ่อบำบัดรวมที่บ้านพรุ”

4.2.1.2 ปัญหาการจัดการมูลฝอย

ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นแล้วว่าปัญหามูลฝอยมีการร้องเรียนบ่อยที่สุด (ตาราง 11) และมีความรุนแรงมากเป็นลำดับ 1 ของปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ศึกษา (ตาราง 12) มีปัญหาเรื่องสถานที่กำจัด ดันทุนการกำจัด (ตาราง 29) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาการลอบทิ้งมูลฝอย และปัญหามูลฝอยตกค้าง การสัมภาษณ์เจาะลึกพบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ดังนี้

ก. ปัญหาสถานที่สำหรับการกำจัดมูลฝอย

ทุกชุมชนจะมีปัญหาการต่อต้านจากประชาชนที่ไม่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ใกล้เคียงชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเป็นแหล่งกำจัดมูลฝอย แม้กระทั่งการจัดหาแหล่งกำจัดมูลฝอยรวมในรูปโซน ถ้าพื้นที่ใดถูกสั่งให้เป็นแหล่งกำจัดมูลฝอยก็จะโดนปฏิเสธจาก อบต. ที่ดูแลพื้นที่นั้น จึงควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจมีดังนี้

ประธาน อบต.ท่าข้าม “ขยะเริ่มจะมีปัญหาเกือบทุกหมู่บ้าน ที่มากที่สุดคือ ขยะจากโรงงาน ซึ่งนำไปทิ้งตามสวน เราคิดที่จะเอาไปทิ้งในที่ดินที่เราซื้อไว้ 16 ไร่ แต่ชาวบ้านต่อต้านเลขหยุดไป และยังไม่ได้ทำอะไรต่อ”

ประธาน อบต.นาหม่อม “เทศบาลนครหาดใหญ่เคยมาขอซื้อที่ดินในเขต อบต.ทุ่งขมิ้น เพื่อเป็นที่ทิ้งขยะของเทศบาลนครหาดใหญ่และ อบต.ในเขตอำเภอนาหม่อม แต่ชาวบ้านไม่ยอม เขาจับไม่ได้กับขยะของเทศบาล แต่ถ้าเป็นขยะของอำเภอเขาไม่สนใจเลยต้องยกเลิกไป”

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “ขยะเป็นปัญหาใหญ่ ผมเคยคุยกับหลาย อบต.ว่าจะเอาพื้นที่ตำบลขงพระ ซึ่งมีที่สาธารณะมากแต่เขาไม่ยอม เขาบอกว่าเขาของไม่คืนมาให้”

ปลัด อบต.ท่าศาลา “ปัญหาในภาพกว้างเขากำลังจะจัดการในระดับจังหวัดก็มีการแบ่งโซนกลุ่มขยะอยู่ตามโซน ตอนนี้ก็มีปัญหาในระดับท้องถิ่นหรือว่ามี การประท้วงซึ่งเราก็หนักใจอยู่ตอนนี้เราก็แก้ไขอยู่ซึ่งชาวบ้านก็เงียบๆ ไป”

ประธาน อบต.หนองหาร “ตอนนี้มีหลายหน่วยงานเล็งมาในเขต อบต.หนองหาร เล็งที่จะเอาขยะมาลงเพราะถือว่าอยู่ในโซนที่เหมาะสม มีบ่อลูกรัง มีบ่อดิน มีสถานที่และเคยลงมาแล้ว แต่ทางชาวบ้านเราจะไม่ยอมรับเด็ดขาดเพราะว่าครั้งหนึ่งเราเคยได้รับบทเรียนมาแล้ว และได้ช่วยเหลือชาวเชียงใหม่มาแล้วครั้งหนึ่ง”

ประธาน อบต.บางบ่อ “การจัดการขยะโดยวิธีฝังกลบในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ หรือในอำเภอบางบ่อไม่มีทางที่จะทำได้เลยเพราะเป็นพื้นที่ลุ่ม การกำจัดที่เหมาะสมที่สุด คือ ต้องใช้เตาเผา ผมเคยเรียกบริษัทมิตซูมิโคโมมาปรึกษา และไปขอที่วัดสุคันธาวาส 10 ไร่ เพื่อสร้างเตาเผาขยะแต่ชาวบ้านคัดค้านเลขหยุดไป แต่ในความคิดของผมก็ยังเห็นด้วย ถ้าเรามีเตาเผาเราก็จะรวมขยะในอำเภอบางบ่อมาเผาน่าจะมีปริมาณมากพอที่จะป้อนเตาเผาได้ ใจผมอยากได้เตาเผาแต่ก็ขึ้นอยู่กับประชาชนว่าจะให้เราสร้างหรือไม่”

ประธาน อบต.บ้านระภาค “การจัดการขยะตอนนี้มีปัญหาคือ เราไม่มีสถานที่ทิ้ง ต้องไปทิ้งในที่เอกชน ต้องจ่ายค่าทิ้ง 600 บาท/คัน”

ข. เทคโนโลยีในการกำจัด

จากการเขียนพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก อบต. 20 แห่ง พบว่ามีการจัดเก็บมูลฝอย 9 แห่ง ในจำนวนนี้มี 4 แห่งที่จ้างเอกชนกำจัด, 2 แห่งทิ้งในพื้นที่ทหาร โดยใช้ระบบฝังกลบที่ไม่มีการควบคุม, อีก 2 แห่ง กำจัดในพื้นที่โดยการทิ้งในเขตอุทยานที่เป็นแหล่งต้นน้ำโดยไม่มีระบบป้องกันที่ถูกต้อง และอีก 1 แห่งที่นำไปกำจัดร่วมกับเทศบาลซึ่งกำจัดโดยระบบฝังกลบที่มีระบบป้องกันและมีการควบคุมอย่างดี โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

ปลัด อบต.ทุ่งคำเสา “อบต.มีที่ทิ้งขยะในพื้นที่ซึ่งคงจะใช้ได้อีก 2 ปี ก็กลัวชาวบ้านร้องเรียน อยู่เหมือนกันเพราะเป็นแหล่งต้นน้ำและไม่มีระบบป้องกันอะไรเลย”

ประชาชน อบต.นาหม่อม “การรถไฟอนุญาตให้ทิ้งขยะในเขตรถไฟใกล้ตลาดและจะมีการฝังกลบเป็นครั้งคราว แต่ปัญหาคือ ก่อนมีการฝังกลบแต่ละครั้งจะมีการเผาขยะอยู่เรื่อยๆ ทำให้ควันลอย เข้าบ้านชาวบ้านในบริเวณนั้น”

ประธาน อบต.หมูสี “เรามีสถานที่ทิ้งขยะใกล้เขตอุทยานเดิมเป็นบ่อลูกรังเก่า ไม่มีการปูแผ่นพลาสติก ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย ไม่มีการป้องกันอะไรเลย เรื่องนี้เรารู้ว่าไม่ถูกต้อง เราก็กังวลอยู่มากแต่ศักยภาพของเราก็มีแค่นี้”

ประธาน อบต.หนองสาหร่าย “เราทิ้งร่วมกับเทศบาลตำบลปากช่องซึ่งเป็นทีของทหารอยู่ในพื้นที่ตำบลจันทึก ไม่มีระบบอะไรเลย แค่ขุดเป็นหลุม เทขยะกองลงไปแล้วก็กลบไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย”

ปลัด อบต.หนองสาหร่าย “ตอนนี้ที่ทิ้งก็มีปัญหา ทหารจะไม่ให้ทิ้งแล้ว ถ้าได้ที่ทิ้งใหม่ก็น่าจะไกลออกไปอีก ก็ต้องเสียค่าน้ำมันเพิ่ม เสียเวลาในการวิ่งอีก”

ค. ดัชนีทุนการกำจัด

การจัดการมูลฝอยเป็นบริการสาธารณะที่ไม่มี อบต.ใดเลยที่มีกำไรจากกิจการนี้ จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า อบต.ที่ไม่สามารถจัดบริการด้านนี้ได้ ให้เหตุผลว่างงบประมาณไม่เพียงพอ ร้อยละ 62.8 (ตาราง 26) เนื่องจากต้นทุนในการดำเนินการค่อนข้างสูง โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

กรรมการบริหาร อบต.คองส์ “การจัดการขยะของเราตอนนี้นำไปทิ้งที่บ่อขยะของเทศบาลตำบลบ้านพรุซึ่งคาดว่าจะใช้ได้ประมาณ 10 ปี โดยเสียค่ากำจัดลูกบาศก์เมตรละ 52 บาท ซึ่งเราเก็บจากชาวบ้านหลังละ 30 บาทต่อเดือน แต่บางบ้านก็ไม่ยอมจ่าย”

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “การเก็บขยะเรามีรายรับประมาณ 30,000 บาท จ่ายประมาณ 45,000 บาทต่อเดือน”

ปลัด อบต.ท่าศาลา “เราใช้งบประมาณเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยประมาณล้านกว่าบาทต่อปี เป็นค่าจ้างเอกชนนำไปกำจัดคิวละ 500 บาท”

รองปลัด อบต.บางบ่อ “การจัดเก็บขยะจะขาดทุนเกือบล้านต่อปี ซึ่งทุกที่ก็ขาดทุนเหมือนกันหมด ขยะที่เก็บเราจะนำไปทิ้งในบ่อเอกชนอยู่ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี เป็นบ่อขยะของจังหวัดสมุทรปราการ คือ ทุกที่จะมาทิ้งที่นี่ ตอนนี้ค่าจัดต้องจ่ายเอกชนคันละ 300 บาท ตุลาคมนี้จะเพิ่มเป็น 600 บาท ก็จะยิ่งขาดทุนเข้าไปอีก”

ปลัด อบต.บางพลีน้อย “การจัดเก็บมูลฝอย เราขอรถมาจาก อบจ. 1 คัน เป็นรถเก่าต้องซ่อมปีละเป็นแสน”

ง. การมีส่วนร่วมของประชาชน

บางพื้นที่ที่ประชาชนผลัดภาระให้เป็นของ อบต.ทั้งหมด การทิ้งมูลฝอยก็ไม่สนใจว่าจะลงถังหรือไม่ แต่บางพื้นที่ประชาชนก็มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยเข้าร่วมโครงการคัดแยกมูลฝอย ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจมีดังนี้

ประชาชนหมู่ที่ 5 ตำบลคอหงส์ “สมัยที่ไม่มี อบต. ขยะบนถนนไม่มีเพราะชาวบ้านทำกันเอง พอมีถังขยะเข้ามาชาวบ้านก็เลยไม่สนใจที่จะดูแลเหมือนเมื่อก่อน จึงรณำขยะมาโยนลงถังบ้างไม่ลงบ้าง ขยะในถังไม่มีแต่บนถนนขยะเต็ม”

รองปลัด อบต.คอหงส์ “การมีสภาพเป็นชุมชนเมืองทำให้คนสนใจสังคมน้อยลง มักผลัดภาระให้เป็นของหน่วยงานของรัฐ”

ปลัด อบต.ท่าศาลา “เราได้ทำกล่องแยกขยะเพื่อจะได้แยกว่าส่วนนี้นำไปรีไซเคิล ส่วนนี้นำไปทิ้งจริงๆ แต่ยังได้ผลไม่เต็มที่ ส่วนที่รีไซเคิลตรงนี้ก็ให้เป็นสวัสดิการของพนักงานซึ่งเป็นคนเก็บขยะ เขามีรายได้น้อย”

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “มีขยะกองอยู่ข้างถังทั้งที่ในถังขยะไม่เต็ม เนื่องจากถังของเรามีฝาปิด เขาจะไม่ยอมเปิดฝากลัวว่าจะสกปรกก็เลยวางไว้ข้างถังนั่นแหละ ไม่รู้จะแก้อย่างไร”

จ. ปัญหาการลอบทิ้งขยะข้างถนน

จากการที่ยังมี อบต. ไม่มีการจัดเก็บมูลฝอยอีกร้อยละ 63.5 (ตาราง 22) และจากการเยี่ยมชมพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึก พบว่ามีการลักลอบนำขยะไปทิ้งข้างถนนในเวลากลางคืนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้า

ของกิจการในพื้นที่ซึ่งไม่มีการจัดเก็บมูลฝอย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ชาวบ้านตำบลหนองป่าครั่ง “ก่อนที่ อบต.จะมีการจัดเก็บขยะ จะมีชาวบ้านพวกขี้เหล้ารับจ้างเก็บขยะจากบ้านแล้วนำไปทิ้งไม่เป็นที่เป็นทาง ทิ้งในที่ของคนอื่นบ้าง ข้างรูปเปอร์นี่เยอะเลย”

ปลัด อบต.หนองป่าครั่ง “ปัญหาขยะข้างถนนจะมีบ้างในส่วนของธุรกิจที่ยังรอการจัดเก็บจาก อบต. เขาจะเอาขยะไปกองไว้ข้างถนน เราก็ไปเฝ้าดูว่าใครนำไปทิ้งซึ่งเราพบหลักฐาน เช่น จดหมาย เราก็แจ้งเตือนและห้ามปรามไป แล้วเราก็เก็บไปกำจัด”

ปลัด อบต.หนองหอย “มีปัญหาการลอบทิ้งขยะในพื้นที่มาแล้ว 7-8 ครั้ง เราก็จ้างเอกชนมาเก็บขนไปกำจัด”

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “บนถนนสายบางนา-ตราด ช่วงเลขสนามกอล์ฟ ในเวลากลางคืนจะมีผู้นำขยะมาทิ้งเป็นประจำ เรามีข้อบังคับ มีการกำหนดโทษ แต่การปฏิบัติทำลำบาก”

จ. ปัญหามูลฝอยตกค้าง

อบต.ส่วนใหญ่ไม่สามารถเก็บมูลฝอยให้หมดในแต่ละวัน ทำให้มีปัญหาขยะตกค้างข้ามคืน (ภาพประกอบ 10-11) การสัมภาษณ์เจาะลึกมีข้อมูลน่าสนใจ ดังนี้

ประชาชน “การจัดเก็บขยะต้องการให้เพิ่มจำนวนเที่ยวที่มาเก็บมากกว่านี้ ที่ผ่านมามาเก็บอาทิตย์ละครั้งขยะจะส่งกลิ่น ถึงขยะมีน้อยเกินไปไม่ทั่วถึง” “ถึงขยะไม่พอเพราะบ้านในซอยมาทิ้งด้วย อยากได้ถังมาเพิ่มอีก” “ถึงขยะที่ อบต.นำมาวางให้ไม่เพียงพอ การจัดเก็บไม่ว่าจะมาวันไหน บางอาทิตย์มา 2 ครั้ง บางอาทิตย์ก็ครั้งเดียว ช่วงหลังนี้มาเก็บตามใจฉัน”

รองปลัด อบต.คอหงส์ “ขยะในเขต อบต.ประมาณ 24 คัน/วัน เราเก็บได้ไม่ถึง 20 คัน/วัน เราไม่มีรถสำรอง รถทุกคันทำงานเต็มที่ ถ้าคันไหนเกิดเสียขึ้นมาจะมีขยะตกค้างจำนวนมาก”

ประธาน อบต.หนองสาหร่าย “เรามีปัญหาการร้องเรียนเรื่องขยะมาก เราเก็บไม่ทันเพราะพื้นที่เรากว้างมากแล้วเราก็เก็บเต็มพื้นที่ เรามีรถอยู่เพียงคันเดียว กำลังจะซื้อเพิ่มอีก 1 คัน ในปี 2545”

4.2.2 การจัดหาหน้าสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค (ประปาหมู่บ้าน)

4.2.2.1 ศักยภาพการจัดการประปาหมู่บ้าน

อบต.หลายแห่งที่ให้ความสำคัญกับการจัดหาหน้าสะอาดให้ประชาชน โดยบางแห่งบริหารเองทั้งตำบลและสามารถให้บริการจนเป็นที่พอใจของประชาชน บางแห่งจัดสร้างและดูแลซ่อมแซม

แล้วให้ชาวบ้านบริหารในรูปแบบกรรมการ บางแห่งประสานหน่วยงานการประปาเพื่อดำเนินการร่วมกัน มีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

ประชาชนหมู่ที่ 2 ตำบลนาหม่อม “หมู่บ้านมีระบบประปา 3 ชุด เป็นระบบถังสูง 1 ชุด และระบบถังอัด 2 ชุด บริหาร โดยกรรมการชุดเดียวกัน สามารถจ่ายน้ำได้ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน”

ปลัด อบต.นาหม่อม “ประปาหมู่บ้านทุกที่จะบริหาร โดยคณะกรรมการบริหารประปาของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต.ของแต่ละหมู่บ้าน และราษฎรที่เข้ามาทำงานส่วนรวม”

ประชาชนตำบลคลองอุตะเถา “เมื่อก่อนน้ำประปาที่นี้จะหยุดไหลบ่อยมาก ช่วงหลังมานี้ อบต.เขาจัดงบประมาณซ่อมแซมหลายอย่าง ซ่อมมาเรื่อยๆ จนเดี๋ยวนี้ดีแล้ว น้ำใสไหลแรงสะดวกมาก”

ชาวบ้านหมู่ที่ 12 ตำบลหมูสี “หมู่บ้านนี้มีน้ำประปาหมู่บ้านใช้ น้ำไหลดีตลอด ถ้าน้ำไม่ไหลเราก็จะโทรไปที่ อบต.เขาก็มาแก้ไขให้ทันที คอนนี้อบต.บริหารเองทั้งตำบล”

ประธาน อบต.หมูสี “ตำบลนี้เป็นที่ราบสูงติดเขาใหญ่ เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำตะคองที่มีน้ำตลอดทั้งปี เรามีประปาครบทุกหมู่บ้าน (17 หมู่บ้าน) ส่วนใหญ่ อบต.บริหารเอง (15 หมู่บ้าน)ในอนาคตเราคิดจะทำประปาขนาดใหญ่โดยใช้น้ำจากลำตะคองแล้วสูบซึ่งถังบนยอดเขาซึ่งสามารถจ่ายได้ทั่ว”

ประธาน อบต.หนองสาหร่าย “ตำบลเรามี 24 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีประปาหมู่บ้าน บริหาร โดยกรรมการหมู่บ้าน คอนนี้เราเริ่มทดลองเข้าไปบริหารเอง 1 หมู่บ้าน ในอนาคต อบต.ควรบริหารเองทั้งหมด”

ปลัด อบต.คลองม่วง “เรามีประปาหมู่บ้าน 16 แห่ง ส่วนใหญ่สร้างด้วยงบประมาณของ อบต.และบริหาร โดยคณะกรรมการบริหารประปาของหมู่บ้าน

ประธาน อบต.หนองป่าครั่ง “เราไม่เคยคิดที่จะใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาค ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ประปาของเราจะจ่ายได้ทั้งตำบลในปี 2545 โดยประชาชนจะจ่ายแค่ค่าสมาชิก 500 บาท และค่าน้ำยูนิตละ 4 บาท ที่เหลือเราจัดการให้หมดเลย มันจะได้เป็นทรัพย์สินของ อบต. เวลาซ่อมแซมจะได้ทำกันได้อย่างเป็นระบบ รวดเร็วและแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง”

ประธาน อบต.ท่าศาลา “เรามีแนวคิดจะขยายเขตประปาส่วนภูมิภาคเข้ามา เราศึกษาขั้นตอนการโอนทรัพย์สินแล้ว เราจะจ้างวางระบบให้เสร็จก่อนแล้วจึงโอนให้เป็นของการประปา ส่วนการบริหารเราจะซื้อน้ำจากการประปาแล้วจำหน่ายแก่ประชาชนเองเพื่อหารายได้เข้า อบต.ด้วย”

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “เรามีบริการของประปานครหลวงเกือบเต็มพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีประปาหมู่บ้านที่ชาวบ้านบริหารกันเอง อบต.จะสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมโดยจัดงบฉุกเฉินไว้ และขณะที่กำลังซ่อมเราก็จะมีรถไปบริการน้ำเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน”

กรรมการบริหาร อบต.บ้านระกาศ “บางหมู่บ้านเราซื้อน้ำจากการประปานครหลวง แล้วจ่ายให้ชาวบ้านในอัตราที่ไม่มีกำไร คือเรามาดูก่อนว่าเดือนนี้ต้องจ่ายให้การประปาเท่าไร เราก็มาเฉลี่ยเก็บจากชาวบ้านตามจำนวนที่จดมา”

4.2.2.2 ปัญหาการจัดการประปาหมู่บ้าน

ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่ามีการร้องเรียนเรื่องการขาดแคลนน้ำสะอาด (ตาราง 11) นอกจากนี้ยังพบว่า อบต.ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ให้เหตุผลว่ามีอุปสรรคเกี่ยวกับงบประมาณ และไม่มีแหล่งน้ำ (ตาราง 27) จากข้อมูลการเขียนพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึกพบว่ามีปัญหาจากหลายสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จโดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ก. การมีส่วนร่วมของชุมชน

(1) การได้มาของระบบประปา

การได้มาของระบบประปาไม่ได้เกิดจากความต้องการจากประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชน ทำให้สมาชิกที่ใช้น้ำมีจำนวนน้อย รายรับจึงไม่คุ้มกับรายจ่าย จากการเขียนพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึกมีประเด็นน่าสนใจ คือ

ประชาชนหมู่ที่ 3 ตำบลคลองนิมยชาติรา “น้ำประปาที่หมู่บ้านนี้มีจ่ายอยู่ประมาณ 5-6 ครั้ง เดือน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีสระเก็บน้ำไว้ใช้”

(2) การบริหารระบบประปา

การบริหารประปาหมู่บ้านมีหลายรูปแบบ บางตำบล อบต.บริหารเองทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่บริหารโดยคณะกรรมการบริหารประปาหมู่บ้านเดิม โดย อบต.จะรับผิดชอบในการก่อสร้าง และซ่อมแซม ซึ่งบางหมู่บ้านก็ประสบความสำเร็จ บางหมู่บ้านก็ขาดทุนจนต้องขอให้บริการ โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก ดังนี้

ปลัด อบต.หนองน้ำแดง “ถ้าถามว่า อบต.ต้องการบริหารเองหรือไม่ ตอบว่าไม่ต้องการ แต่ถ้าถามว่า อบต.สมควรบริหารเองหรือไม่ ตอบว่า อบต.สมควรบริหารเอง ที่ตอบว่าไม่ต้องการเพราะเป็นการเพิ่มภาระให้กับ อบต.ซึ่งเรามีคนน้อยอยู่แล้ว และถ้า อบต.บริหารเองชาวบ้านก็จะไม่ช่วยเหลืออะไรเลยเพราะเขาถือว่าเป็นหน้าที่ของ อบต. แต่ถ้าชาวบ้านดูแลเองพอมมีปัญหาอะไรเขาจะช่วยกันซึ่งเป็นสิ่งที่ดี”

ประชาชนตำบล..... “กรรมการเก็บเงินไปแล้วไม่ไปจ่ายค่าไฟฟ้า จึง โคนตัดไฟ”

ประธาน อบต.ตำบลเดียวกัน “ประปาหมู่บ้าน... ที่โดนตัดไฟและไม่ได้จ่ายน้ำนั้นเดิมที่สมาชิกของเราจัดการอยู่ แต่มีคนมาขอทำเองเลยให้เขาทำ ก็ทำมาเป็นปีแล้ว มาช่วงหลังนี้เขาไม่ไปจ่ายค่าไฟก็เลยถูกตัดไฟ สาเหตุเกิดจากอะไรผมก็ไม่อยากจะพูดถึง”

รองปลัด อบต.ตำบลเดียวกัน “กรรมการที่เก็บเงินค่าน้ำส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ในบ้าน เขาเก็บค่าน้ำได้เดือนละเป็นหมื่น แต่เสียค่าไฟแค่สามพันกลับเสียไม่ได้ต้องโดนตัดไฟ แต่ต่อไป อบต.จะเข้าไปจัดการเอง เงินจะได้เข้ารัฐบ้าง วันก่อนที่หมู่บ้าน... โคนชาวบ้านร้องเรียน ผมโทรหาคนรับผิดชอบเขาไม่กล้ามาสู้หน้า ตอนนี้เรากำลังตั้งคนอื่นทำแทนแล้ว”

ข. สภาพทางภูมิศาสตร์

ประปาหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำดิบจากน้ำบาดาล ฉะนั้น สภาพพื้นที่ของหมู่บ้าน คุณภาพและปริมาณของน้ำได้ดิน ลักษณะการตั้งบ้านเรือน จึงมีผลต่อการดำเนินงานระบบประปาหมู่บ้าน การสัมภาษณ์จะเอกลักษณะประเด็นน่าสนใจ ดังนี้

(1) สภาพพื้นที่ของหมู่บ้าน

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “ปัญหาอยู่ที่แหล่งน้ำดิบที่เจาะได้อยู่ในที่ลุ่ม แต่หอจ่ายต้องสร้างในที่สูงเพื่อให้สามารถจ่ายได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน ซึ่งระยะทางจากแหล่งน้ำถึงหอจ่ายประมาณ 3 กิโลเมตร เครื่องต้องทำงานหนัก ซึ่งนอกจากจะสูบน้ำเข้าถังกรองแล้ว ก็ต้องสูบน้ำจากบ่อพักขึ้นถังจ่ายอีก ทำให้ค่ากระแสไฟฟ้าสูงเป็นสองเท่า”

(2) คุณภาพและปริมาณของน้ำได้ดิน

ประชาชนตำบลบางบ่อ “ทุกหมู่บ้านมีระบบประปา แต่ที่นี่น้ำไม่ไหล สาเหตุเกิดจากปริมาณน้ำไม่พอ ที่เคยไหลก็มีรสกร่อย มีกลิ่นโคลน”

ประธาน อบต.บางบ่อ “เรื่องคุณภาพน้ำต้องยอมรับว่าที่นี่น้ำจะกร่อย”

รองปลัด อบต.บางบ่อ “น้ำบาดาลที่ชาวบ้านใช้อยู่ น่าเป็นห่วงเรื่องคุณภาพของน้ำ ผมคิดว่าเลิกใช้ได้แล้ว ผมเคยใช้ถังรถพอน้ำมันมาตอนเช้าสนิมจับทั้งคันเลย”

(3) การตั้งบ้านเรือน

ประธาน อบต..... “การตั้งบ้านเรือนที่ห่างกันเวลาท่อแตกก็ไม่รู้ กว่าจะรู้ค่าไฟก็กินเข้าไปเท่าไร แล้วยังมีพวกหัวหมอที่ขโมยใช้น้ำ พวกกลับมิเตอร์อีก ที่จริงการทำเรื่องน้ำไม่มีทางขาดทุนเลย”

ค. เทคโนโลยี

ระบบประปาหมู่บ้านส่วนใหญ่จ่ายด้วยถังสูง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้น้ำดิบจากบ่อบาดาลสูบส่งน้ำขึ้นถังแล้วจ่ายโดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพ แต่ก็มีบางระบบที่มีการกรอง การเคมีสารส้มในบ่อพัก และการเติมคลอรีนก่อน จากการเยี่ยมชมพื้นที่สัมภาษณ์จะเลิก พบข้อมูล ดังนี้

(1) ระบบของประปาที่ใช้

กรรมการประปา หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งคำเสา “หมู่บ้านนี้เคยมีประปาระบบแรงอัดใช้ จ่ายน้ำประมาณ 80 หลังคาเรือน ใช้น้ำแล้วหลายปี แต่พอได้งบประมาณจัดตั้งซึ่งเขาบอกว่าดีกว่า นี้ก็สร้างเสร็จมาประมาณ 3 เดือนแล้วแต่ใช้ไม่ได้เลย ระบบแรงอัดเดิมที่ใช้ได้เขาก็เอากลับไปแล้ว ชาวบ้านเดือดร้อนมาก”

ประชาชนหมู่ที่ 5 ตำบลท่าข้าม “เมื่อก่อนเรามีประปาใช้แรงอัดซึ่งใช้ได้ดี พอเปลี่ยนมาใช้หอดังสูงน้ำก็ไม่ค่อยไหล น่าจะเกิดจากเครื่องสูบน้ำไม่สามารถดันน้ำขึ้นหอดังจ่ายได้”

ปลัด อบต.คลองม่วง “หมู่บ้านที่ต้องการโอนระบบประปาให้ อบต.บริหารเองคือหมู่บ้านที่มีระบบประปาของกรมอนามัย เพราะจะประสบปัญหาขาดทุน เพราะค่ากระแสไฟฟ้าสูงเป็น 2 เท่าของหมู่บ้านอื่น”

ประชาชนตำบลบางบ่อ “ประปาของกรมอนามัยจะมีระบบกรองด้วยทำให้น้ำสะอาดและมีรสชาติดีกว่าหมู่บ้านอื่น”

ผู้ดูแลระบบประปาดำบลบางบ่อ “ระบบประปาที่นี่เป็นของกรมอนามัย มีระบบกรองด้วย แต่มีข้อเสียที่ค่ากระแสไฟฟ้าจะแพงเป็น 2 เท่า”

(2) การเดินท่อจ่ายน้ำ

ประชาชนตำบลบางบ่อ “ท่อประปาลอยบนผิวดิน โคนรถลอยทับแตกบ้าง ชาวบ้านเผาขยะไฟลามไปโดนท่อไหม้บ้าง โคนแตกนานๆ ก็รอบแตกบ้าง

ประธาน อบต.บางบ่อ “กรณีการเดินท่อประปาลอยนั้นเราจ้างเหมาเอกชนเดินท่อ ซึ่งการเดินท่อไม่ฝังดินค่าแรงจะถูกกว่ามาก แต่ก็มีปัญหาดังกล่าว ต่อไปเราจะเปลี่ยนเป็นท่อวาง หรือท่อบิพีซึ่งทนกว่าและจะให้ฝังดินในบางจุด”

ประชาชนตำบลบางพลีน้อย “ท่อประปาที่นี่จะลอยอยู่บนดิน วันดีคืนดีก็จะ โคนรถลอยทับแตกบ้าง โคนไฟเผาจากการเผาขยะบ้าง เป็นอย่างนี้ประจำ”

(3) ความลึกของบ่อบาดาล

ปลัด อบต.คลองม่วง “ปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ บ่อบาดาลของกรมโยธาธิการ และกรมทรัพยากรธรณี ปริมาณน้ำจะไม่พอในหน้าแล้ง เนื่องจากเขาจะเจาะที่ระดับความลึก 70-80 เมตรเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่ากลัวหัวเจาะจะขาด ส่วนบ่อบาดาลที่ อบต.เราจ้างเจาะเองจะไม่มีปัญหา เพราะเราตกลงกับผู้รับเหมาก่อนว่าต้องเจาะลึกเกิน 100 เมตร ต้องทดสอบปริมาณน้ำและปริมาณน้ำต้องพอใช้ด้วยจึงจะรับงาน”

ง. ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของ อบต.

เนื่องจากประปาหมู่บ้านที่มีอยู่ในพื้นที่ต่างๆ สร้างด้วยงบประมาณจากหลายหน่วยงาน อบต.บางแห่งไม่กล้าใช้งบประมาณไปซ่อมแซมเนื่องจากมีระเบียบว่า อบต.ไม่สามารถดูแลได้เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินของ อบต. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจมี ดังนี้

ปลัด อบต.ท่าข้าม “ระบบประปาของ รพช.ที่ชำรุด เราไม่สามารถจัดงบประมาณซ่อมได้ เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินของ อบต.มันผิดระเบียบ”

ปลัด อบต.หนองน้ำแดง “อบต.ควรดูแลระบบประปาหมู่บ้านเพราะเรามีงบประมาณ แล้วมอบให้ชาวบ้านบริหารเพราะเราไม่มีคน เขาจะได้ช่วยกันดูแล แต่มีระเบียบข้อหนึ่งที่ว่า อบต.ต้องดูแลทรัพย์สินของ อบต. ก็ยังติดใจอยู่ว่าจะผิดระเบียบหรือไม่”

4.2.3 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

4.2.3.1 ศักยภาพการควบคุมโรคไข้เลือดออก

อบต.ส่วนใหญ่มีบทบาทในการควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยมีความพร้อมด้านเครื่องมือพนักงาน และตั้งงบประมาณซื้อสารเคมีเตรียมไว้ สามารถดำเนินการควบคุม (พ่นหมอกควัน) ได้ทันทีที่มีการระบาด บางแห่งมีการรณรงค์ ให้ อสม. ประชาชน ควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และบางแห่งให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมารักษากันหัวหน้าส่วนสาธารณสุขที่ อบต. ส่วนลักษณะการดำเนินการ มีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

รองปลัด อบต.คองหงส์ “การควบคุมไข้เลือดออกเรามีเครื่องพ่นหมอกควันสามารถดำเนินการได้ทันที นอกจากนี้เรายังช่วย อบต.ข้างเคียงที่ขอสนับสนุนมาเราจะให้คนของเราไปช่วยด้วย”

ประธาน อบต.นาหม่อม “เราอุดหนุนงบประมาณซื้อเครื่องพ่นหมอกควันให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เพื่อใช้ในการควบคุมโรคไข้เลือดออก”

หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านท่าช้าง ตำบลหมูสี “ตอนที่ไม่มี อบต.จะแก้ปัญหาช้ามาก ต้องประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกว่าจะได้ควบคุมจะช้า เมื่อมี อบต.สามารถดำเนินการได้ทันที มีเครื่องมืออุปกรณ์งบประมาณพร้อม”

ประธาน อบต.หมูสี “ปีนี้เรามีผู้ป่วยไข้เลือดออกที่หมู่ที่ 2 จำนวน 3 ราย เราก็กึ่งระดมพ่นหมอกควัน และให้ อสม.รณรงค์ให้ชาวบ้านควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย”

รองปลัด อบต.หมูสี “การควบคุมโรคไข้เลือดออกเรามีเครื่องพ่นหมอกควัน และประสานงานกับสถานีอนามัย เรายังให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมารักษากรุงในตำแหน่งหัวหน้าส่วนสาธารณสุขที่ อบต.ด้วย”

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “การควบคุมโรคไข้เลือดออก เราได้ประสานการอบรมให้ อสม. และประชาชน เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ต่อไปเราจะเข้าไปควบคุมในโรงงาน ด้วยเพราะที่เสียชีวิตไปเป็นคนในโรงงาน

ปลัด อบต.หนองน้ำแดง “เราประสานกับสถานีอนามัย โดย อสม.ร่วมดำเนินการ ส่วน อบต.จะสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณ”

ปลัด อบต.หนองสาหร่าย “ปีนี้เราสนับสนุนการควบคุมโรคไข้เลือดออกให้สถานีอนามัย 80,000 บาท

ปลัด อบต.จันทึก “เรามีเครื่องพ่นหมอกควันและสนับสนุนงบประมาณ เช่น สารเคมี น้ำมันทรายอะเบท”

ประธาน อบต.หนองป่าครั่ง “เราสนับสนุนสารเคมีในการพ่นหมอกควัน และเรามีเครื่องพ่น 3 เครื่อง มีทรายอะเบท มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม”

ปลัด อบต.แม่แฝกใหม่ “เจ้าหน้าที่อนามัยมาร่วมประชุมกับ อบต.เมื่อสิ้นเดือนสิงหาคม แจ้งว่ามีผู้ป่วย 2 ราย เราก็ก็นพ่นเพราะเรามีนโยบายว่าจะพ่นควบคุมยุงลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง”

ปลัด อบต.หนองหาร “ปีนี้เรามีแผนพ่นหมอกควัน 2 ครั้ง และยังจัดซื้อทรายอะเบทแจกให้หมู่บ้านด้วย”

ประธาน อบต.บางบ่อ “เราจัดงบประมาณ ซื้อสารเคมี ทรายอะเบท โดยสถานีอนามัยทำแผนส่งมาว่าต้องการอะไรบ้าง กรณีมีผู้ป่วยชาวบ้านก็จะมาแจ้ง อบต.”

ปลัด อบต.บางพลีน้อย “เรามีเครื่องพ่นหมอกควัน ปีที่ผ่านมาเราทำป้ายประชาสัมพันธ์และให้รถออกไปประชาสัมพันธ์”

4.2.3.2 ปัญหา อุปสรรคการควบคุมโรคไข้เลือดออก

จากข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่าปัญหาการระบาดของโรคไข้เลือดออก มีปัญหาค่อนข้างสูงทั้งเรื่องการร้องเรียน(ตาราง 11) และระดับความรุนแรง(ตาราง 12) นอกจากนี้ อบต. ที่ไม่มีบทบาทในการควบคุมโรคไข้เลือดออกให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และบุคลากร ร้อยละ 48.7 และงบประมาณไม่เพียงพอ ร้อยละ 10.3 และจากการเยี่ยมพื้นที่ อบต. 20 แห่ง พบว่า มี อบต. 3 แห่ง ไม่มีการจัดซื้อเครื่องพ่นหมอกควันซึ่งทั้ง 3 แห่งเป็น อบต. ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วน อบต. อีก 17 แห่งมีเครื่องพ่นหมอกควัน ตั้งแต่ 1-3 เครื่อง การสัมภาษณ์เจาะลึกมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ก. ด้านบุคลากร

รองปลัด อบต. คอหงส์ “เราเป็น อบต. ชั้น 1 แต่บุคลากรมีเพียงหัวหน้าส่วนสาธารณสุขเพียงคนเดียว แต่งานด้านนี้มีมาก การทำงานลักษณะป้องกันเราจึงไม่ค่อยได้ทำ คงทำเฉพาะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ขณะนี้เรารับโอนมาอีก 2 ตำแหน่ง คือ นักวิชาการสุขาภิบาล และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ต่อไปเราคงจะปรับปรุงการทำงานด้านการป้องกันได้ดีขึ้น”

ประธาน อบต. หุ่นคำเสา “อบต. ไม่มีเครื่องพ่นหมอกควัน ไม่มีการดำเนินการใดๆ การประสานงานกับสถานีอนามัยมีน้อยมาก ไม่เคยเชิญสถานีอนามัยมาร่วมประชุม”

ปลัด อบต. หุ่นคำเสา “เราไม่มีฝ่ายสาธารณสุข ยังไม่มีการดำเนินการอะไรเลย เครื่องพ่นหมอกควันก็ไม่มี การประสานงานกับสถานีอนามัยก็น้อย”

ประธาน อบต. ท่าข้าม “ที่ผ่านมาเรายังไม่มีความรู้ด้านนี้ แต่ในแผน 5 ปี (2545-2549) เราวางแผนไว้แล้ว”

ปลัด อบต..... “เราประสานกับสถานีอนามัยเป็นอย่างดี เราเคยขอให้หน่วยควบคุมโรคติดต่อที่นำโดยแมลงมาพ่นหมอกควันช่วงที่เราเป็นผู้ป่วย เขาตอบว่าคนเขาไม่มี น้ำยาก็นำมาให้ อบต. จัดงบประมาณและดำเนินการเอง ทั้งที่เขาทำหน้าที่โดยตรง ผมคิดว่าเขาน่าจะยุบหน่วยงานนี้เสียเลย คั้งไว้ทำไม”

ข. ด้านความรู้ และประสบการณ์

กรรมการบริหาร อบต..... “ควรเป็นหน้าที่ของสถานีอนามัยเพราะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้”

ปลัด อบต..... “เรายังขาดบุคลากรเฉพาะด้าน ผมไม่รู้ทุกเรื่องหรอก”

ค. ด้านงบประมาณ

ประธาน อบต.คลองม่วง “เรามีเครื่องพ่นหมอกควัน 1 เครื่อง สถานีอนามัย 2 แห่ง และ โรงเรียน 6 โรง การพ่นหมอกควันแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณมาก เราไม่สามารถทำได้ทั่วถึงเพราะเป็น อบต.ชั้น 5 งบประมาณเราไม่พอ”

ปลัด อบต.แม่แฝกใหม่ “ใจจริงเราอยากพ่น 2 ครั้ง แต่ใช้งบประมาณมาก เลยตั้งใจว่าถ้าพื้นที่ไหนมีการระบาดเราจะไปพ่นซ้ำในรัศมี 500 เมตร

ง. ความซ้ำซ้อน

ประธาน อบต..... “การควบคุมโรคไข้เลือดออก ผมมองว่ายังซ้ำซ้อนกันอยู่ โดยกระทรวงสาธารณสุขก็มีสถานีอนามัยอยู่แล้วก็เป็นหน้าที่ของเขาส่วนหนึ่ง และเป็นหน้าที่ของ อบต.ด้วย เราจึงไม่มีฝ่ายนี้อย่างชัดเจน”

ปลัด อบต..... “ในเรื่องการควบคุมโรคเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานีอนามัย อบต.เป็นหน่วยงานสนับสนุนเท่านั้น”

จ. ด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์

ปลัด อบต..... “ปีนี้อุดหนุนไป 80,000 บาท ให้อาณิชย์ไปดำเนินการเอง แต่ต่อไปคิดว่า อบต.จะทำเองไม่ว่าจะเป็นฉีดป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และการพ่นหมอกควัน เพื่อป้องกันข้อครหาของชาวบ้านว่าไปเก็บเงินเขาอีก”

ปลัด อบต..... “ผมเคยเจอก่อนย้ายมาที่นี้อาณิชย์เอาทรายอะเบทยกมาเป็นถึงให้ผมขายชาวบ้าน แต่ที่นี่ไม่มี”

ปลัด อบต.หนองหาร “เคยมีปัญหาขณะไปพ่นแล้วชาวบ้านไม่รู้และไม่ต้องการให้พ่น เราจะต้องประชาสัมพันธ์ให้เขาเข้าใจกว่านี้”

4.2.4 ปัญหาบุคลากรขาดประสบการณ์

ประธาน อบต... “ต้องการให้พัฒนาบุคลากรทั้งพนักงาน สมาชิก เพราะสมาชิกที่เข้ามาบางคนอาจจะด้อยในเรื่องความรู้ ควรมีการศึกษาดูงานด้วย”

ประธาน อบต..... “พนักงานของ อบต.ยังทำงานไม่เป็นระบบ ปลัดก็เกรงใจเจ้าหน้าที่ ไม่ค่อยมอบหมายงาน การติดตามงานที่อุดหนุนงบประมาณไปก็เหมือนกัน ไม่ได้ตามไปดูว่าเขาทำอะไรบ้าง ยังทำงานตั้งรับอย่างเดียว กรรมการบริหารก็ต้องกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา”

ประธาน อบต. “ข้าราชการประจำถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ อบต.ส่วนใหญ่ผู้บริหารไม่ค่อยมีความรู้ ไม่เข้าใจระเบียบจะเอาแต่ใจตัวเอง การบริหารก็ออกมาในภาพลบหมด เจ้าหน้าที่ของ อบต.ส่วนใหญ่เห็นคนหนุ่มสาวที่จบกันมาใหม่ๆ ไม่มีประสบการณ์ ลองผิดลองถูกกันไปเรื่อยๆ การแก้ไขต้องใช้ข้าราชการที่มีประสบการณ์ ซึ่งขณะนี้อำเภอก็เป็นที่เลื่องลืออยู่มาก ถ้าเป็นปลัด อบต.ใหม่ๆ ก็วิ่งไปหาอำเภอทุกวัน”

4.2.5 ความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการเมืองใน อบต.ซึ่งอาจมีผลต่ออนามัยสิ่งแวดล้อม

นอกจากข้อมูลปัญหาด้านการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้ว ยังมีประเด็นอื่นๆ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านท่าช้าง ตำบลหมูสี “การกระจายอำนาจเป็นสิ่งที่ดี ไม่ได้ดีกับตัวเราแต่มันดีกับประชาชน”

ประธาน อบต.แม่แฝกใหม่ “การบริหารของผู้บริหารท้องถิ่นต้องทำตามระเบียบราชการ ซึ่งบางพื้นที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน อยากให้มหาดไทยเปิดกว้างกว่านี้ อบต.จะได้ทำงานตอบสนองปัญหาของชาวบ้านได้ และเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านว่าสามารถพึ่ง อบต.ได้”

รองปลัด อบต..... “การแก้ปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมปัจจุบันเป็นการแก้ที่ปลายเหตุทั้งสิ้น บ่อบำบัดน้ำเสียรวมที่กำลังจะสร้างที่สมุทรปราการก็เป็นการแก้ที่ปลายเหตุ ต้นเหตุมันอยู่ที่ไหน ทั้งบ้านและโรงงานอย่าปล่อยน้ำเสียสู่คลองสาธารณะก็ไม่มีปัญหา”

ปลัด อบต. “ การศึกษาของสมาชิกส่วนใหญ่ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งคนเหล่านี้เข้ามาก่อความวุ่นวายให้ อบต.พอสมควร”

ปลัด อบต..... “จุดสำคัญของการทำงานอยู่ที่วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ส่วนใหญ่ความรู้ต่ำ ควรกำหนดคุณวุฒิให้สูงขึ้นและความรู้อย่างเดียวก็ไม่พอ วิสัยทัศน์ต้องกว้างไกล อบต.ยังมีเรื่องผลประโยชน์ทั้งนอกระบบ ในระบบ บางคนไม่ได้เข้ามาเพื่อพัฒนาแต่มีสิ่งอื่นแอบแฝงทำให้การพัฒนาค่อยลงไป อีกอย่างหนึ่ง คือ อบต.เป็นการสร้างความขัดแย้งในพื้นที่ ทำให้การพัฒนาหยุดลง งบประมาณส่วนมากจะลงไปตอบสนองผู้มีอิทธิพลและหวัคະแนนในพื้นที่ การทำประชาคมตำบลเราก็ทำแต่โครงการอาจจะได้ช้ำหน่อย ส่วนการประสานงานกับสถานีอนามัยเราก็ประสานกันดี สถานีอนามัยเขาจะมีปัญหาเรื่องงบประมาณเราก็สนับสนุนเขาทุกปีโดยเฉพาะการป้องกันไข้เลือดออก การควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

ก่อนหน้าที่ผมจะย้ายมาการเมืองในสภามีความขัดแย้งรุนแรงตอนนี้ก็เบาลง ปลัดต้องประสานงาน งบประมาณตอนนี้เฉลี่ยลงไปทุกหมู่บ้าน การทำอย่างนี้ลดความขัดแย้งลงได้แต่เป็นการแก้ไขไม่ตรงตามความสำคัญของปัญหา

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “จุดดีของ อบต. คือ เราจะทำอะไรเราสามารถทำได้เลยถ้ามีงบประมาณ เราเข้าไปสำรวจพื้นที่ที่จะสร้างสะพานเจอคุณลุงคนหนึ่ง ผมบอกว่าผมจะมาสร้างสะพานตรงนี้ แกพูดว่าผมไม่เชื่อหรือกปลัด ผมอยู่มาจนจะแก่ตายแล้วผมยังไม่ได้เลย ผมก็บอกว่าเชื่อสิลุงอีก 1 อาทิตย์ผมจะมาสร้าง ลุงแกบอกว่าถ้าปลัดมาสร้างนะลุงน้องปลัดที่มารวมทั้งผู้รับเหมาผมจะเลี้ยงเหล้าเลี้ยงไก่มันตลอด อีก 1 อาทิตย์เราไปสร้างชาวบ้านมายืนดูกันเต็มเลย แล้วลุงแกก็มาเลี้ยงเราจริงๆ ซึ่งเรื่องอย่างนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการเลย”.... “อบต.เป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด แต่บางเรื่อง อบต.ไม่สามารถทำได้ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้บริหาร อยากได้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์”

4.2.6 ข้อมูลที่พบเห็นจากการเยี่ยมชมพื้นที่

การเยี่ยมชมพื้นที่ที่มีข้อมูลจากการสังเกตโดยพบว่า ถึงรองรับมูลฝอยของ อบต.ส่วนใหญ่ไม่มีฝาปิด (ภาพประกอบ 1) มีการทิ้งมูลฝอยข้างทาง (ภาพประกอบ 2) หลายแห่งมีมูลฝอยตกค้างนานนับสัปดาห์ (ภาพประกอบ 3) สถานที่กำจัดมูลฝอยส่วนใหญ่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล และอยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดิน (ภาพประกอบ 4) ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด (ภาพประกอบ 5) แต่ก็มีสถานที่กำจัดที่ถูกหลักสุขาภิบาล คือ สถานที่ฝังกลบมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านพรุและพื้นที่ต่อเนื่อง (ภาพประกอบ 6,7) รถเก็บมูลฝอยแต่ละคันต้องใช้พนักงานอย่างน้อย 3 คน (ภาพประกอบ 8) อบต.บางแห่งเริ่มมีถังแยกมูลฝอยให้ประชาชนแยกทิ้ง (ภาพประกอบ 9) อบต.บางแห่งมีโรงงานรีไซเคิลในพื้นที่ (ภาพประกอบ 10) อบต.หนองป่าครั่ง ซึ่งเป็น อบต.ชั้น 1 มีการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอยใส่ถุงแขวนไว้หน้าบ้าน (ภาพประกอบ 11) มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนคัดแยก (ภาพประกอบ 12) มีการบันทึกน้ำหนักมูลฝอยของแต่ละบ้าน (ภาพประกอบ 13) บนถนนสะอาดและไม่มีถังขยะ (ภาพประกอบ 14) และมีแผ่นผ้าประชาสัมพันธ์รณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลาย (ภาพประกอบ 15) หลายอบต.มีเครื่องพ่นหมอกควันและสารเคมี (ภาพประกอบ 16,17) และในเขตพื้นที่อำเภอบางบ่อ มีป้ายรณรงค์ควบคุมโรคไข้เลือดออกของกระทรวงสาธารณสุข (ภาพประกอบ 18) ระบบประปาบางแห่งนำน้ำผิวดินไปปรับปรุงคุณภาพ (ภาพประกอบ 19) มีระบบเติมคลอรีน (ภาพประกอบ 20) ถ้าเป็นประปาของกรมอนามัยจะมีระบบกรอง ต้องล้างหน้าทรายกรองอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แล้วแต่คุณภาพของ

น้ำดิบด้วย (ภาพประกอบ 21) บาง อบต.จัดซื้อรถบริการน้ำโดยงบประมาณของ อบต. (ภาพประกอบ 22) หมู่บ้านไหนมีการบริหารที่ดีประชาชนก็มีน้ำสะอาดใช้ตลอดปี (ภาพประกอบ 23, 24)